

HOE DENKT JE HOND?

NIEUWE INZICHTEN OM JE VIERVOETER
BETER TE BEGRIJPEN

BO SÖDERSTRÖM

**MET
PRAKTISCHE
ADVIEZEN**

Voorwoord

HET BOEK DAT JE NU in handen hebt vat de actuele onderzoeksresultaten over het gedrag van honden op een populairwetenschappelijke manier samen. Er worden meer wetenschappelijke artikelen over het gedrag van honden gepubliceerd dan ooit tevoren – er verschijnt elke dag wel een artikel – maar zelden krijgen hondenbaasjes deze te zien. In *Hoe denkt je hond* kun je de allerlaatste wetenschappelijke feiten over het opvoeden van honden en over het sociale samenspel tussen hond en mens lezen. Ik hoop dat je na het lezen van dit boek je hond een beetje beter zult begrijpen. Ieder hoofdstuk wordt afgesloten met een blokje: Wat onderzoek ons leert..., waarin de belangrijkste onderzoeksresultaten puntsgewijs worden samengevat.

Ik vond het geweldig leuk en heb veel geleerd terwijl ik dit boek schreef en ik hoop dat mijn plezier te merken is als je aan het lezen bent. Het is mijn bedoeling geweest om op een betrokken manier te schrijven zonder al te persoonlijk te worden. Ik wens je veel leesplezier over de beste vriend van de mens!

Bo Söderström

Inleiding

WE HEBBEN EEN NAUWERE RELATIE met onze honden dan ooit tevoren. Onze honden gaan mee naar de kinderkamer, eten samen met ons en slapen in onze bedden. En het is even vanzelfsprekend dat we onze honden naar de dierenarts brengen als dat we met onze kinderen naar de dokter gaan. We doen gewoon ons best om onze honden zo gezond mogelijk te houden. Tegelijkertijd proberen we ook te begrijpen wat er in de kop van de hond omgaat: hoe denkt mijn hond echt en hoe kan ik hem beter begrijpen?

In de laatste decennia is onze kijk op honden absoluut veranderd. De huidige lesmodellen voor honden zijn net als die voor kinderen grotendeels gebaseerd op positieve versterking van gewenst gedrag. Het beroep van hondentrainer is geprofessionaliseerd en veel trainingsmodellen hebben tegenwoordig een wetenschappelijke basis. Er is een duidelijke verschuiving ten opzichte van de jaren 1970, toen veel hondenclubs vooral bestonden uit mannen die zich bezig hielden met speuren, zoeken, apporteren en beschermen, terwijl vrouwen tegenwoordig de hondensport domineren met vooral gehoorzaamheid, behendigheid (*agility*) en *freestyle* op het programma. De meerderheid van de huidige trainingsmethoden gaan meer om plezier en vriendschap dan om hiërarchie en dominantie.

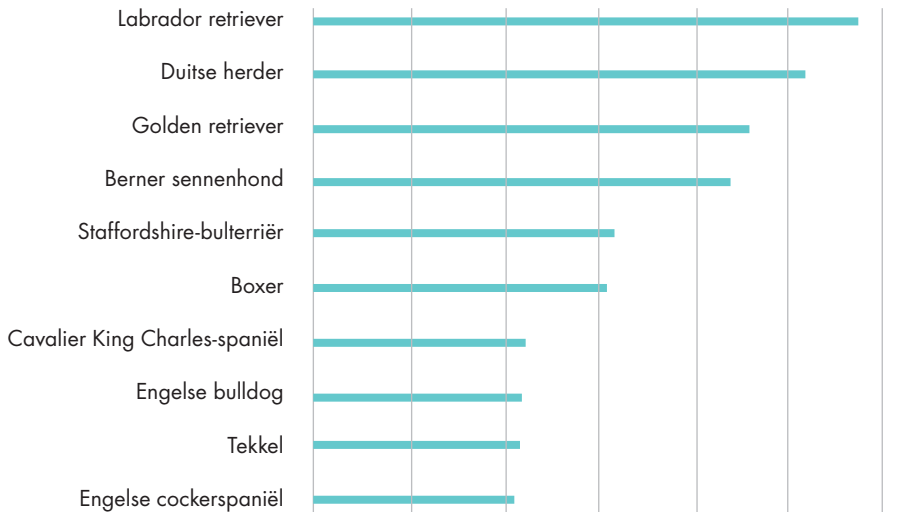
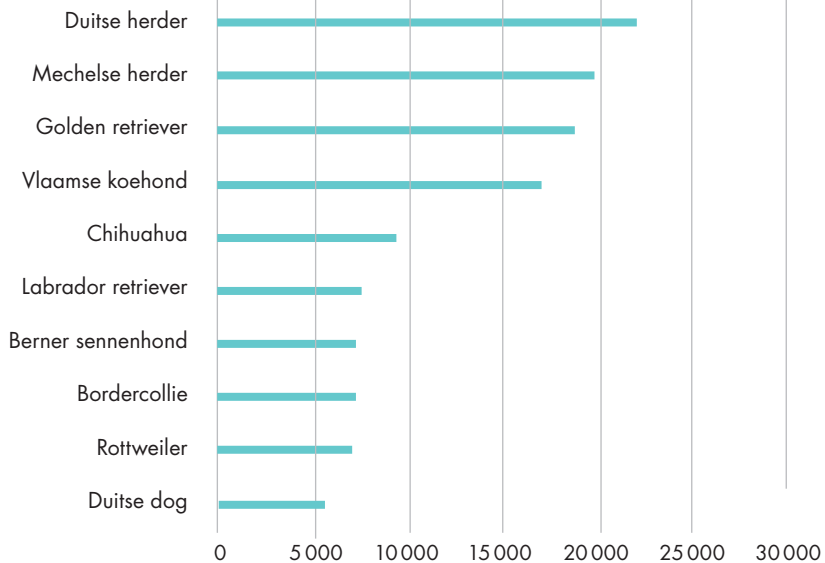
In Nederland blijft het aantal honden de laatste jaren vrij stabiel met ongeveer 1,5 miljoen dieren. Deze honden worden gehouden door ongeveer 18 procent van de huishoudens. Van de honden is ruim 40 procent ouder dan acht jaar. De meeste honden worden gehouden in gezinnen met kinderen. Hondenbezitters wonen relatief vaak in het buitengebied. Van die 1,5 miljoen honden hadden er 480.000 in 2014 een stamboom, maar dat aantal neemt gestaag af vergeleken met de 550.000 in 2010.

De bastaardhond komt dus het meest voor met meer dan 1 miljoen honden. Daarna waren de labrador retriever, de Duitse herder en de golden retriever de drie meest voorkomende rassen van de bijna 167 geregistreerde hondenfokkers. De tabel hiernaast vermeldt de 10 meest voorkomende hondenrassen in Nederland, respectievelijk België. Hoewel het aantal honden in ons land gestaag toeneemt, heeft een kleiner deel van de huishoudens in Nederland een hond in vergelijking met de andere West-Europese landen.

En als we verder kijken dan de grenzen van West-Europa, zijn er eigenlijk maar een paar landen in Europa waar nog minder huishoudens een hond hebben dan bij ons. We zien in de tabel op blz. 10 dat in veel Oost-Europese landen veel meer huishoudens een hond hebben dan in West-Europa. Het enige land dat afwijkt van dit patroon is Rusland (maar daar is de kat het meest voorkomende huisdier).

Van de 900 miljoen honden in de wereld leven er meer dan 700 miljoen als stads- of dorpshond. Hoewel veel van deze honden een losse band hebben met een of meer huishoudens, lopen ze vrij rond in dorpen en steden, waar ze voornamelijk leven van afval en van wat ze krijgen toegeworpen. Die situatie is wel heel anders dan die in West-Europa, waar de hond als een gezinslid wordt beschouwd!

DE 10 MEEST VOORKOMENDE HONDENRASSEN IN NEDERLAND**DE 10 MEEST VOORKOMENDE HONDENRASSEN IN BELGIË**

De 10 meest voorkomende hondenrassen in Nederland en België in december 2015. Een schatting van het aantal honden voor elk ras kun je onderin de tabel aflezen.

De tabel geeft aan hoeveel procent van de huishoudens in Europese landen een hond heeft. In totaal zijn er ongeveer 75 miljoen honden in Europa. Bron: *The European Pet Food Industry 2012*.

In dit boek lees je over het nieuwste onderzoek naar de beste vriend van de mens. Een groot deel van het boek besteden we aan de interactie tussen jou en je hond. In de afgelopen jaren heeft het onderzoek zich steeds meer gericht op het bestuderen van de interactie tussen hond en eigenaar, die vaak zo nauw en intensief is dat het onmogelijk is om het gedrag van de hond te interpreteren zonder dat de eigenaar aanwezig is. Misschien kom je wel iets over jezelf te weten door vragen over je hond te stellen.

Ik hoop dat je nog meer gefascineerd raakt door de geschiedenis van de hond en zijn aanpassingsvermogen aan een leven met de mens. Ik beschrijf wanneer en hoe mensen de wolf hebben gedomesticeerd en hoe het gedrag van de wolf en dat van de hond verschilt. Ik ga ook in op de problemen waarmee je als hondeneigenaar kunt worden geconfronteerd en hoe je deze kunt corrigeren om het welzijn van de hond en je eigen gemoedsrust te bevorderen. Je vindt bijvoorbeeld informatie over agressieve, bange en onrustige honden en hoe je die het best kunt helpen. Al deze kennis is gebaseerd op gloednieuw onderzoek – de meeste artikelen werden na januari 2015 gepubliceerd!

De sociale ontwikkeling van een pup

HET VERMOGEN VAN EEN HOND om met ons te communiceren is uniek. Gedurende ten minste 13.000 jaar hebben we bij en met elkaar geleefd en heeft de mens door het fokken van gewenst gedrag geleidelijk de sociale vaardigheden van de hond verfijnd. Maar onderzoek toont aan dat erfelijke factoren niet genoeg zijn om te voorspellen of de hond vriendelijk, aanhankelijk en gehoorzaam zal zijn als volwassen hond. We moeten ook actief omgaan met de pup en deze in een veilige omgeving opvoeden, zodat hij als volwassen hond stabiel en harmonieus in de omgang is – hij moet gesocialiseerd worden.

Onderzoek naar hondengedrag benadrukt het belang van het socialiseren van de pup op jonge leeftijd, anders bestaat het risico dat de volwassen hond gedragsproblemen ontwikkelt. Drie fasen tijdens de puppytijd zijn met name cruciaal voor de sociale ontwikkeling van het dier. De eerste fase vindt plaats vanaf de geboorte tot ongeveer drie weken oud, waarbij de moeder een belangrijke rol speelt. Het gezichtsvermogen en het gehoor ontwikkelen zich geleidelijk tijdens deze periode, en is de pup vooral afhankelijk van zijn tastzin om de buitenwereld te verkennen en te ervaren. Maar niet alle hondenmoeders zijn even toegewijd aan hun puppy's en dit kan van belang zijn voor de gemoedstoestand van de hond later in het leven. Dit werd in een in 2016 gepubliceerd experiment aangetoond door de Zweedse onderzoekers Pernilla Foyer, Erik Wilsson en Per Jensen. De onderzoekers wilden onderzoeken waarom slechts een op de drie herdershonden in het militaire fokprogramma

een temperament had dat overeenkwam met de vereisten voor diensthonden. Was het feit dat sommige herdershondmoeders hun puppy's in de eerste periode minder aanraakten daar de oorzaak van?

Om die vraag te beantwoorden volgden de onderzoekers 22 nieuwe herdershondmoeders en hun puppy's tijdens de eerste drie weken na de geboorte. Via een bewakingscamera legden de onderzoekers vast hoe vaak de moeder zoogde, likte, besnuffelde, verschoof of in direct contact met de pups lag te rusten. Bij vier gelegenheden – een, zeven, veertien en twintig dagen na de geboorte – registreerden ze gedurende een hele dag om de twee uur het gedrag van de moeder. De bewakingscamera liet zien dat er significante verschillen waren in het aantal moeders dat interactie had met de pups. De onderzoekers verdeelden de moeders daarom in twee groepen: dieren die hun pups vaak aanraakten en dieren die dat zelden deden. Vervolgens vergeleken de onderzoekers hoe het temperament van de pups zich had ontwikkeld tijdens bezoeken die na vijftien tot twintig maanden plaatsvonden. De onderzoekers vonden een duidelijke samenhang: de nu volwassen dieren die tijdens de

Door de pups gedurende de eerste tien dagen na de geboorte voorzichtig te behandelen, zul je gewoonlijk zelfverzekerdere en gezondere honden op volwassen leeftijd krijgen.

puppyperiode meer betrokken moeders hadden, waren soci-aler met mensen, nieuwsgieriger en verkenden nieuwe onderwerpen in grotere mate. Het lijkt erop dat de betrokkenheid van de moeders bij de pups belangrijk is voor het gedrag van de opgroeiende pups. Op de lange termijn laat dit onderzoek zien dat er voor het leger alle reden is om bij de selectieprocedure in de toekomst meer rekening te houden met de betrokkenheid van de moeder!

Ook de fokker kan de hondenmoeder helpen met de socialisatie van de pups door ze gedurende de eerste tien dagen na de geboorte voorzichtig te behandelen. Verschillende onderzoeken tonen aan dat dit kan bijdragen aan zelfverzekerdere, minder gestreste en zelfs gezondere honden op volwassen leeftijd. In een artikel gepubliceerd in de *Veterinary Medicine* benadrukten Tiffani Howell en haar collega's dat dit vooral van belang kan zijn in professionele kennels, waar de puppy's niet altijd evenveel aandacht krijgen als bij een particuliere fokker. Omdat de tastzin het belangrijkste zintuig is tijdens de eerste drie weken van de pup, dragen broertjes en zusjes ook bij aan vroege emotionele gevoelens. Als de puppy die mist, geef hem dan extra liefde om zijn sociale ontwikkeling te bevorderen.

Broers en zussen zijn ook erg belangrijk in de tweede belangrijke fase van de sociale ontwikkeling. De tweede sleutel-fase begint na ongeveer drie weken, wanneer de puppy's niet langer constant toezicht van de moeder nodig hebben, maar in plaats daarvan beginnen met spelen en met elkaar op pad gaan. Als ze ongeveer vijf weken oud zijn, worden de pups zich steeds meer bewust van de nabije omgeving en kunnen ze erg bang zijn voor plotselinge geluiden, vreemde omgevingen en mensen. Wanneer deze periode precies plaatsvindt, is afhankelijk van het hondenras, wat Mary Morrow en haar collega's lieten zien in een artikel dat in 2015 werd gepubliceerd in de *Journal of Veterinary Behavior*. Al naargelang de pups leren wat

gevaarlijk en niet gevaarlijk is, neemt de angst af. Tijdens deze fase is het belangrijk dat de pups met veel verschillende mensen kunnen socialiseren. Onderzoek toont aan dat puppy's die niet werden »blootgesteld« aan mensen vóór de leeftijd van veertien weken, later in hun leven een problematische relatie met de mens kunnen ontwikkelen.

Het socialiseren met verschillende mensen en omgevingen is vooral belangrijk wanneer de pups drie tot twaalf weken oud zijn. Voor een goede relatie op de lange termijn moet men echter doorgaan met het socialiseren van de pups, zelfs tijdens de derde fase, die valt vanaf de leeftijd van twaalf weken en duurt tot de seksuele volwassenheid. Nu zullen de pups de gelegenheid hebben om voorzichtig alle geneugten en gevaren uit te proberen die volwassen honden kunnen tegenkomen: andere honden, andere huisdieren zoals katten en paarden, wilde dieren, vreemde kinderen en volwassenen, enzovoort. Door de pup te socialiseren, krijg je een zelfverzekerde hond die niet ongemotiveerd bang of agressief wordt in nieuwe, onbekende situaties.

Het niet socialiseren van een pup kan duidelijk negatieve gevolgen hebben. Maar de vraag is: hoeveel socialisatie is voldoende? Is er een risico dat we met onze goede bedoelingen overdrijven? Dat we de hond blootstellen aan zoveel cursussen en zoveel stimuli dat we uiteindelijk de hond in de war kunnen brengen in plaats van zelfverzekerdheid te creëren? Er is een breed scala aan cursussen voor puppy's en nieuwe hondenbezitters, en verschillende onderzoeksgroepen hebben onderzocht hoe deze het gedrag van de volwassen hond kunnen beïnvloeden. Een overzichtsartikel van Tiffani Howell en haar collega's laat zien dat er in het onderzoek geen sterke ondersteuning is ten gunste van puppycursussen. Een pup die opgroeit in een typisch huishouden wordt dagelijks blootgesteld aan verschillende stimuli en maakt voldoende mee om zich voor te bereiden op de volwassenheid. Dat is waarschijnlijk genoeg om de pup te socialiseren. Helaas zijn gecontroleerde experimenten zeldzaam en het is moeilijk zo niet onmogelijk om te bepalen of het gedrag van de volwassen hond een gevolg is van de puppy-training of een overvloed aan andere ervaringen die de hond

in zijn leven heeft gehad, en daarom zou je de resultaten van de onderzoeken met een korreltje zout moeten nemen. Het grootste voordeel van puppycursussen is er, in feite, voor de eigenaar van de hond en vooral voor degenen die voor de allereerste keer baasje van een hond zijn geworden. De cursus biedt een gelegenheid om gelijkgestemden te ontmoeten en ervaringen uit te wisselen, terwijl je meer leert over het gedrag van de hond en hoe je als baasje in verschillende situaties kunt handelen.

WAT ONDERZOEK ONS LEERT OVER DE SOCIALE ONTWIK- KELING VAN DE PUP

- Een pup moet worden gesocialiseerd om hem zelfverzekerd en vriendelijk te maken als volwassen hond.
- Er zijn drie belangrijke fasen in de sociale ontwikkeling van de pup en deze vinden plaats in de eerste 0-3 weken, waarbij de tastzin het belangrijkste zintuig is, na 4-12 weken, waarbij de pup de nabije omgeving steeds meer gaat ontdekken en van 12 weken tot de seksuele volwassenheid, wanneer hij alle situaties ontdekt die hij buiten en binnen kan tegenkomen.
- De fokker en uiteindelijk de hondenbezitter zijn cruciaal bij de socialisering van de pup door met hem bezig te zijn en geleidelijk nieuwe stimuli te introduceren.
- Puppycursussen hebben geen bewezen effect op het gedrag van de volwassen hond, maar hondenbezitters kunnen er hun ervaringen uitwisselen.
- Onderzoek toont aan dat puppy's die niet zijn 'blootgesteld' aan mensen vóór de leeftijd van 14 weken het risico lopen later in hun leven een problematische relatie met de mens te ontwikkelen.

WAT GAAT ER IN DE KOP VAN EEN HOND OM?

Hoe denkt je hond? bevat actuele onderzoeksresultaten over hoe honden denken en leren, en over het sociale samenspel tussen hond en mens. Fascinerende feiten waarmee we de signalen van honden beter leren begrijpen en praktische tips voor hoe we onze relatie met hen kunnen verbeteren.

Met actuele informatie over wat onderzoek ons leert over ...

... de ontwikkeling van een pup

... hoe je hond zich voelt

... goed contact met je hond

... gedragsproblemen

... de gezondheid van je hond

... en veel meer!

**KOS
M•S**

NUR 431
Kosmos Uitgevers,
Utrecht/Antwerpen